

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/niezalezne-zrzeszenie-s/79682,Opozycja-poprzez-sztuke-Janusz-Smaczny-wobec-rzeczywistosci-PRL.html>

ARTYKUŁ

Opozycja poprzez sztukę - Janusz Smaczny wobec rzeczywistości PRL

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: BOŻENA KOSZEL-PLESKACZUK 12.03.2021

Janusz Smaczny wywodził się z „Tych Smacznych”. Nazwisko Smaczny w środowisku białostockim zawsze będzie kojarzone z artystami.

Urodził się 24 lipca 1952 r. w Białymstoku. Na początku lat siedemdziesiątych pracował w Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w Gołdapi, następnie od 1973 r. w Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjno-Montażowych w Białymstoku. W 1976 r. rozpoczął studia na Wydziale Budownictwa Lądowego oraz Instytucie Architektury Politechniki Białostockiej.

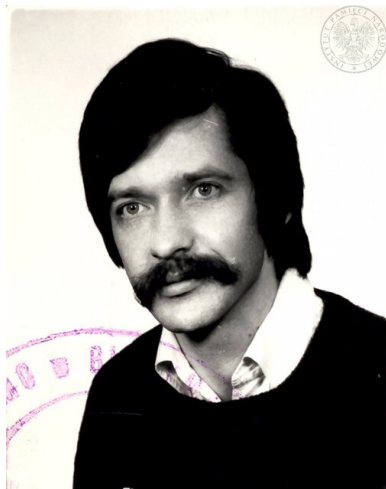
W 1980 r. zainicjował z kolegami powołanie Komitetu Założycielskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów Politechniki Białostockiej. Współtworzył Uczelniany Komitet Obrony Więzionych za Przekonania, działał w Konfederacji Polski Niepodległej.

„Żołnierz” Białostockiej Solidarności

W 1980 r. wraz z kolegami zainicjował powołanie Komitetu Założycielskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów Politechniki Białostockiej. Od 17 października 1980 r. Komitet Założycielski NZS znalazł się w składzie Międzyuczelnianej Komisji Koordynacyjnej NZS. Powołano wówczas dwustopniowe władze, mianowicie Walne Zgromadzenie i Uczelnianą Komisję Koordynacyjną. Funkcję przewodniczącego powierzono J. Smacznemu. Współtworzył także Uczelniany Komitet Obrony Więzionych za Przekonania i uczestniczył w działaniach Konfederacji Polski Niepodległej.

27 marca 1981 r. na Politechnice Białostockiej miał miejsce związany z kryzysem bydgoskim strajk ostrzegawczy, którego Smaczny był koordynatorem. Strajk był wyrazem protestu przeciw przemocy stosowanej przez aparat władzy w stosunku do środowisk opozycyjnych. 25 maja 1981 r. J. Smaczny uczestniczył w pikiecie Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania, związanej z obroną więźniów politycznych, zorganizowanej przed budynkiem KW PZPR w Białymstoku. Kolejną formą sprzeciwu antyreżimowego był strajk okupacyjny zorganizowany w dniach 23 listopada – 11/12 grudnia 1981 r. W strajku wzięło udział pięciuset studentów Politechniki Białostockiej, a kierował nim J. Smaczny. Po zakończeniu strajku do końca grudnia 1981 r. zajmował się organizowaniem druku i kolportażem podziemnych wydawnictw „Solidarności”. 31 grudnia tr. zorganizował akcję plakatową na terenie Białegostoku. Brał także udział w

zebraniach konspiracyjnych NZS-u i NSZZ „Solidarność”. W okresie od stycznia 1982 r. do 1989 r. zajmował się kolportażem białostockiej i warszawskiej „bibuły”.

Janusz Smaczny (z akt paszportowych). Fot. z zasobu IPN

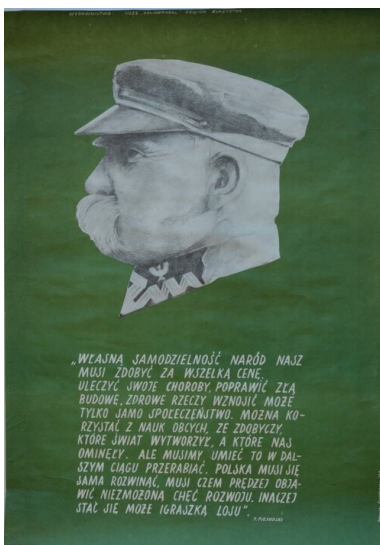
Opracował wiele ulotek o treściach nacechowanych radykalnie antyreżimowo. Spośród wielu wyróżniała się ulotka przedstawiająca postać spasłego milicjanta, który trzymając w podniesionej ręce pałkę ścigał wychudzonego, drobnej postury obywatela.

Walka o wolność poprzez sztukę

Janusz Smaczny został zatrudniony 1 września 1981 r. w Zarządzie Regionu NSZZ „Solidarność” w charakterze plastyka-dekotatora. Posiadał szczególny dar do przekazywania ważnych treści w formie skrótowej. W tym okresie opracował wiele ulotek o treściach nacechowanych radykalnie antyreżimowo. Spośród wielu wyróżniała się ulotka przedstawiająca postać spasełego milicjanta, który trzymając w podniesionej ręce pałkę ścigał wychudzonego, drobnej postury obywatela. W swoich pracach J. Smaczny niejednokrotnie oddawał atmosferę minionego czasu. Wśród wspomnień, które pozostały o Januszu Smacznym, Bernard Bujwicki opowiadał, że

„był autorem najważniejszego przekazu, jaki dany był „Solidarności” przed stanem wojennym. Gdy w 1981 r., dla upamiętnienia 63 rocznicy Odzyskania przez Polskę Niepodległości Region „S” ogłosił konkurs na plakat, on właśnie zwyciężył. Zwyciężył dając przekaz niezwykle, jako najważniejsze zadanie do wykonania – odzyskanie Niepodległości”.

Za pomocą obrazu sformułował odpowiedź wobec władz, które dążyły do zepchnięcia „Solidarności” w koleiny związku zawodowego oraz pacyfikacji dążeń niezależnienia się od Moskwy. Plakat z wizerunkiem wlatującego orła (symbol Niepodległości) zrywającego kajdany (sowieckie zniewolenie) budził nadzieję w społeczeństwie. Wśród zachowanych prac plastyka należy także wskazać plakat z podobizną Józefa Piłsudskiego, również wykonany z okazji Dnia Niepodległości.

Janusz Smaczny, „Własną samodzielność naród nasz musi zdobyć za wszelką cenę...”, J. Piłsudski, plakat wydany przez NSZZ „Solidarność” Region Białystok, 1981. Z zasobu IPN (z kolekcji Henryka Piotrowskiego)

Zaprojektował także logo NZS. Jak sam wspominał

„w październiku 1980 r. w Warszawie odbył się zjazd Komitetów Założycielskich NZS. Brałem w nim udział, pojechałem tam z Krzysztofem Popławskim i Tomaszem Dobrowskim. Podczas obrad zacząłem szkicować znaczek NZS-u. Przedstawiłem go jako propozycję symbolu organizacji komisji i zgromadzonemu. Znak NZS zaakceptowano i używany jest do dnia dzisiejszego. Jestem autorem znaczka NZS-u.”

Poza plakatami niepodległościowymi przygotowywał afisze o charakterze rocznicowym, zajmował się organizowaniem druku i kolportażu podziemnych wydawnictw według własnych wzorów.

**Janusz Smaczny, 11 LISTOPADA
1918, plakat wydany przez NSZZ
„Solidarność” Region Białystok,
1981. Z zasobu IPN (z kolekcji
Henryka Piotrowskiego)**

Za pomocą obrazu sformułował odpowiedź wobec władz, dążących do zepchnięcia „Solidarności” w koleiny związku zawodowego oraz pacyfikacji dążeń uniezależnienia się od Moskwy. Plakat z wizerunkiem wlatującego orła (symbol Niepodległości) zrywającego kajdany (sowieckie zniewolenie) budził nadzieję w społeczeństwie.

Represje stanu wojennego

Sylwester 1981 r. był dniem, który wpłynął na dalsze życie artysty. J. Smaczny uniknął internowania tylko dlatego, że w czasie, gdy bezpieka weszła do jego domu, nie zastała go. Po powrocie do miejsca zamieszkania zobaczył wyłamane drzwi. Od tamtej chwili działał w podziemiu. W gronie kolegów z NZS-u organizował wykonywanie ulotek antyreżimowych. Przygotowano wówczas 274 ulotki, które miał rozkolportować brat J. Smacznego Henryk.

Henryk Smaczny został aresztowany, a następnie skazany na podstawie art. 48 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 2 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym. Janusz podczas aresztowania brata obserwował z ukrycia, jak funkcjonariusze wyprowadzają go skutego z mieszkania. Jeszcze jakiś czas po odwiezieniu Henryka do aresztu Janusz nie mógł się ruszyć z miejsca. Wiedział, że jego brat może zostać skazany na wieloletnie więzienie. Wydarzenie to było ogromnym przeżyciem, którego organizm nie zdołał przetrwać.

W wyniku stosowanych represji Janusz Smaczny nie ucierpiał pod względem prawnym, jednak zapłacił wysoką

cenę – utracił zdrowie. Lekarze nie dawali mu szans, rokowali zaledwie kilka dni życia. Jednak mimo niepełnosprawności jego wewnętrzna siła, chęć walki o lepsze jutro sprawiły, że przeżył następnych niespełna 40 lat.

Janusz Smaczny. Fot. ze strony internetowej Politechniki Białostockiej

COFNIJ SIĘ